

UČITELJSKI T O V A R Š.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega meseca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj VII.

V Ljubljani 15. marca 1867.

List 6.

NESTALNOST.

Péna je življenje naše, naglo mine, in ga ni,
Senca zemeljsko veselje, ki le z nami vred terpi,
Kaj po sreči hrepenjenje, po veselji tolik želja?
To je, ker življenje jima trdne stalnosti ne dá.

Sreče stanovite nimaš, naj živel bi dosti let —
Kaj ti je veselje, radost, — moral bodeš vendar vmret';
Glejte, lep obraz deviški v mrtvo perst se spremeni,
Cvetje našega življenja naglo kakor piš miní.

Grob za ped nas komaj loči od zibeli mladih let —
Naj srečnej v solz dolini, kdor ne veže se na svet,
Noč in dan je smert na straži, nikdar ona ne zaspi,
Dan, ki smo ga doživeli, morda je naj zadnjiši.

Danes polen sladke nade se raduješ brezskerbno,
Jutri morda že v persteno te gomilo ponesó.
Trdnega ker ni obstanka, daj prijatelj mi rokó,
Nit življenja če se vterga, naj poprej ti dam slovó! —

Ivan Tomšič.

Nekaj starega v novi obleki.

Serce nagibuje, pamet pa vodi človeka pri njegovem djani
in nehanji. Ker se razne dušne moči pri otroku že zgodaj za-
čenjajo razvijati, mora tudi učitelj kot rejnik skrbeti, da se

otroku dušne moči spešno razvijajo. Kako blažiti serce, smo poslednjič nekaj govorili, pogledjmo danes, kako učitelj razvija pamet pri otroku!

Začenja se to precej, kedar se otroci čerke učé. Kdor bolje čerke razločuje, jih tudi hitreje spoznava. Tedaj naj učitelj otroku pové, v čem so si čerke podobne, v čem pa se razločujejo; da jih ložeje obderzé, naj jim to poodituje. Še bolje se pa otrok uči razločevati, spoznavati in misliti, če spreminjamo na tablo narisane čerke in iz njih druge izpeljujemo; pamet, ki se pri otroku zbuja, dóbi s tem vedno kaj gradiva.

Branje pa donáša pameti čedalje več dušne brane. Kedar enkrat otrok pravilno zloguje (zloge skupaj izgovarja), ni več daleč od branja, in brez težave do tje pride. Razločujemo pa dvojno branje, in sicer

a) mehanično in b) premišljeno. Kdor posamesne zloge pravilno in razločno izgovarja in jih veže v besede, ta bere mehanično pravilno. Kdor svoj glas po berilu vravnuje, ga zvišuje ali znižuje, povdarja ali odjenjuje, ta bere premišljeno.

Oboje je v šoli imenitno, in za oboje naj se enako skerbí. Kjer pa otroci beró le mehanično, zgodi se, da berilno vajo preberó, pa vendar ničesar ne vejo povedati. Mehanično branje je za učitelja in učenca bolj zložno; a branje s premislíkom tirja od učenika, da je ves vanj zamišljen. Učenik, ki sam premišljuje, napeljeval bo tudi učence v to; njih pamet bo dramil, da se bo veselo zbujala.

Kje bo pa jemal učitelj moči, da bo zmirom veselega, čiljega in bistrega duha, ker ga skerbí od vseh strani obdajajo in ima toliko sitnosti v šoli? Res da, težko je, pa s terdno in stanovitno voljo, bo že šlo, včasí bolj, včasí slabše. — Varujmo se pa posebno zelene nevošljivosti in nezadovoljnosti s svojim stanom, ker ta človeku življenje popolnoma ogrení, ostrupi, in mu jemlje vse veselje.

Da homo premišljevalno brali in s tem kaj pridá dosegli, deržimo se nekterih starih vodil, ktere je skušnja poterdila; te la so:

1. Učitelj naj bo sam pazljiv pri branji, in naj bo s svojimi mislimi pri otrocih in pri berilu, to je, on naj prevdarja, kako otrok po svoji pameti to razumeva in zapopada.

2. Naj posebno gleda na to, da otroci počasi in premišljeno beró, ker to je neogiblivo potrebno, da se branje razumé,

Ce pa otrok hitro in poveršno bere, branja ne bo razumel, ne zapopadka v glavi obdržal.

3. Odveč bi bilo, ko bi hotel še opomniti, da naj se pri branji pazi na ločnice. Kdor bi na nje ne pazil, bi sam branja ne razumel, pa tudi drugi bi ga ne razumevali.

4. Ako drugače ni, naj učitelj otrokom pokaže, kako napčno bi bilo brati in ne paziti na ločnice. Naj jim bere neznano povest, in naj nič ne pazi na ločnice, potem pa naj sprašuje otroke, koliko so ga razumeli. Ako jim pa to povest pravilno prebere, bodo otroci kmali spoznali, da je potrebno paziti na ločnice. Učenik naj tedaj sam prvi bere, potem pa boljši učenci, tako se bo vsa šola privadila lepoglasnega branja.

Beremo pa za to, da se kaj naučimo; prizadevajmo si torej, da bodo učenci, ko so se naučili brati, s tem si mnogo koristnega in lepega pridobili in razne dušne moči urili. Torej naj učitelj praša učence, kaj so brali; kar je pri branji nerazumljivega, naj jim razloži, in naj jim pové, kako si bodo prebrano po svojih okoliščinah v prid obračali. Tako se bodo navadili otroci brati s premislikom in pridom.

Naj bolje se pa pamet bistri posebno pri malih otrocih s številjenjem iz glave. Številjenje zbuja tudi zanikerne v poslušanje in v bistri razsojo, in navadi duha, da premišljuje in pretehtuje. Ni pa zadosti, da otroci le mehanično številijo, timveč učitelj naj jim razlaga, zakaj mora to tako biti, in ne drugače, razloge naj ponavljajo; duh ostane tako vedno delaven.

Tudi slovnica in pravopisje je prav pripraven pripomoček vaditi otroke, da mislijo in prevdarjajo. Razločevati morajo naj poprej besedna plemena, gledati na njih sklanjavo in sprego; to jih sili, da prevdarjajo in različnosti iščejo. Še bolje pa od besedoslovja sili stavkoslovje v prevdarek. Sploh stavka teoretično ne moremo razumeti, ako umno ne mislimo. Koliko tedaj slovnica prav in umno obdelovana pripomore, da se pamet budi, lahko iz tega posnamemo.

Posebno pa naj učenik keršanskega nauka vadi otroško pamet, da bode resnice sv. vere razumevala. Resnice sv. vere morajo otroci z nedolžnim in vernim srcem sprejeti; poleg tega je pa še tudi potrebno, da se svoje vere zavedajo. Zaničevavci sv. vere in sploh tisti, ki bi radi ljudstvo ob sv. vero pripravili, merijo na nevednost prostega ljudstva, in s svojimi videznimi in zapeljivimi razlogi ljudstvo v veri motijo; a prosta člo-

veška pamet, ki se trdno derži razodete božje besede in ki je bila v verskih rečeh zadosti podučena, dostikrat bolj močno in krepko spodbija napade in naskoke na sveto vero, kakor učenjaki v svojih učenih in zapletenih obravnavah. Treba je tedaj take resnice sv. vere, ktere se dan danes navadno naskokujejo, otrokom tako pojasnovati, da bodo razloge za to vedili; videzno modrovanje jih ne bo osupnilo; spoznali bodo krive preroke in zapazili volka v ovčji koži, potem ga pa lahko z njegovim lastnim orožjem napadli in zmagali.

Če tedaj učenik šolske nauke tako obdeluje, da čutila blaži, serce požahnuje, um bistri in pamet vedri, odgojuje ljudstvo; ni dninar ali le najemnik, in otroci spolnovaje njegove nauke bodo srečni na tem in unem svetu. *M. Močnik.*

P a š n i k.

Nekaj v prevdarek.

Besedi „lepo“ in „koristno“ se v navadnem govorjenji ne razločujete in se večkrat zamenjate; a te dve besedi izrazujete med sabo različni pomen. Lepo je tisto, kar nam dopada po vnani obliki; koristno, kar nam dopada po znotranji vrednosti. Potonka n. pr. je lepa; kosček kruha je koristen.

Ako opazujemo reči, kterim se prilagata lastnosti „lepo in koristno“, najdemo te la splošna pravila:

1. Reči, ktere so pred vsem lepe, dostikrat celó nič, ali malo koristijo.
2. Reči, ktere so zeló koristne, večkrat niso kar nič, ali vsaj menj lepe.
3. Reči, ktere imajo oboje lastnosti na sebi, so le redke in izjemki takih splošnih pravil.

To se povsod poterjuje, naj pogledama kamor koli hočemo.

a. V živalstvu: pri tičih, pav, labud in golob so bolj lepi, — kokoši, race in gosí so bolj koristne. Senica, lisec in detal imajo lepše perje, — slavec, škerjanec in drozeg lepše pojejo.

b. V zelišah:

Razna žitna plemena in kuhinske zeli nimajo pisanega cvetja, — limbarji, hiacinti in cesarski tulipani imajo čebulo, ki se ne vživa.